

ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОСТИТУЦІЇ НЕПОВНОЛІТНІХ

Валах О. О., студ. гр. ПСдб-11-1м ХНУВС

Світ сексуальної експлуатації залучає до своєї орбіти не лише дорослих, але і дітей. Дитяча проституція історично таке ж давнє явище, як і доросла, але в останню чверть ХХ століття, завдяки процесам глобалізації вона нестримно зростає. Найвища міра дитячої проституції відзначається у великих і курортних містах. Ці місця притягають дітей можливістю добування коштів для існування, а для користувачів дитячої проституції це можливість дешево купити сексуальні послуги. Хуан Мігель Петіт вважає, що зі скасуванням віз для туристів з більшості західних країн, Україна все більше стає одним з основних напрямків для секс-туризму [3].

За останні 10 років дитяча проституція в Україні стала нормою, а торгівля людьми, в цілому, є основною проблемою разом з низьким рівнем життя. Реальність така, що мало хто намагається заважати страшному процесу. Спеціальний доповідач ООН з питання про торгівлю дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії Хуан Мігель Петіт у своїй доповіді за результатами відвідування України у жовтні 2006 р. оприлюднив висновки про те, що в Україні дитяча проституція та торгівля дітьми є величезною проблемою. За даними Українського інституту соціальних досліджень серед жінок, які займаються наданням сексуальних послуг в комерційних цілях, 11% склали діти у віці від 12 до 15 років і 20% - у віці від 16 до 17 років [3]. Спецдоповідач відзначив, що в проституцію залучаються навіть 10-ти річні дівчатка. Наведені цифри свідчать про те, що у цей кримінальний бізнес залучено більш ніж 30% неповнолітніх, які займаються проституцією.

До проблеми виявлення причин проституції, а зокрема дитячої проституції звертаються як вітчизняні, так і зарубіжні учені: медики, психологи, соціологи: Ю.М.Антонян, М.І.Арсеньєва, Н.А.Аверін, Г.С.Введенської, А.Вінкс, А.Л.Габіані, А.І.Гурова, Я.І.Гілінський, І.А.Голосенко, С.І.Голод, О.А.Гоноченко, Д.Д.Єнікєєва, Є.С.Жігарев, К.Є.Ігошев, С.М.Красуля, І.С.Кон, Т.П.Кудлай, Н.І. Кузнєцова, В.І. Лебеденко, А. М. Свящ, А.А.Станська, Н.В.Ходирєва та ін.

Дослідниками було висунуто цілу низку підходів до вивчення феномену проституції та сформовано багато визначень. Нами прийнято наступне визначення: проституція – це діяльність людини, що полягає в неодноразовому наданні сексуальних послуг іншим особам, які не ґрунтуються на почуттєвому потязі, з метою отримання винагороди, яка є основним чи додатковим джерелом існування [4].

Дитяча проституція – це коли дитина використовується з метою отримання сексуальних послуг особами за винагороду або будь-яку іншу форму компенсації. Винагорода чи компенсації може надаватися як самій дитині, так і третім особам [4].

Мета статті: виділити основні причини дитячої проституції. Аналізуючи вітчизняний і зарубіжний досвід причини можна розділити на три групи: генетичні, або їх ще називають фізіологічні, соціальні і психологічні.

Генетичні теорії розглядають вплив спадкових чинників, що приводять дітей до заняття проституцією. Біофізіологічні теорії пов'язують вибір «професії повії» з певним морфоконституційним типом людини.

За даними учених ХІХ в. У. Тарновського, В. Огорокова і ін.[2], що піддали повій антропометричним і біологічним дослідженням, було встановлено, що хоча дана категорія справляє загалом враження миловидних і навіть красивих дівчат, при детальнішому вивченні виявляється ряд фізичних недоліків: наприклад, переважання лицьових розмірів над головними, що дає можливість зробити висновок і про менший об'єм мозкових мас, що йдуть в збиток як розумовому, так і етичному розвитку людини, що надає сексуальні послуги; існування фізичних ознак звироднілості, таких як неправильні форми в розвитку черепа, сідлоподібне і незрощене верхнє небо, аномалії вух, зубів, кінцівок, асиметрія особи і ін.

На підставі цих фізичних особливостей був зроблений про те вивід, що з біологічної точки зору повії — це категорія природжено-порочних жінок, які можуть бути охарактеризовані як «хворобливі або недорозвинені істоти, загострені несприятливою спадковістю, що представляє безперечні фізичні або психічні ознаки звироднілості, всього що різкіше проявляють своє відхилення від нормальних жінок у відсутності етичних уявлень і в статевому відправленні».

Психологічні теорії дають різне пояснення природи проституції, перш за все дитячої. Теорії особових рис підкреслюють наявність у індивіда певних якостей, що приводять його до такого роду суспільної поведінки, а саме залежність; труднощі у відносинах з однолітками; відсутність прагнення до освіти [1].

Мотиваційно-потребні теорії вважають, що заняття проституцією є другорядною потребою, на перше ж місце висувається задоволення потреб в грошах, а також в реалізації сексуальних бажань. Психодинамічні теорії зв'язують тягу до заняття проституцією з прагненням подавити негативні переживання підлітка, такі як відчуття провини, страху, тривожності, що виникають в ранньому дитинстві в результаті спотвореного сімейного виховання.

Трансактний аналіз розглядає заняття проституцією як одну з «ігор», яка сприяє досягненню індивідом своїх, як правило, деструктивних цілей. Ці цілі закладаються батьками в ранньому віці у формі життєвого сценарію особи, внаслідок чого виробляється певний тип сценарної поведінки, змінити яке буває практично неможливо.

На відміну від біологічних і психологічних теорій, які розглядають проблему проституції на рівні розвитку і становлення конкретної особи, тобто на мікрорівні, соціальні теорії вивчають цю проблему на макрорівні (взаємозв'язок з соціальною політикою держави, культурними і етнічними нормами суспільства, економічними умовами) і на мезорівні (взаємини дитини з різними соціальними групами) [1].

На макрорівні проституція обумовлена, в першу чергу, соціально-економічною обстановкою в країні, залежно від якої вона переживає свої підйоми і спади. У періоди високого безробіття або інфляції вона зростає, оскільки низька заробітна плата або її відсутність штовхає людину, зокрема дуже юного віку, до надання сексуальних послуг, до участі в порнофільмах і ін. Серед соціальних груп для дитини найбільш значущою є сім'я. Тому коли говорять про схильність його до заняття проституцією на мезорівні, то виділяють наступні причини:

- неблагополуччя сім'ї. Аналіз соціологічних опитів сімей, де були виявлені діти, що займаються проституцією, показав, що взаємини між батьками і дітьми носили емоційно знеособлений характер або приймали форму фізичного або психічного насильства над дитиною; у більшості сімей не проводився контроль за дітьми з боку батьків або контроль приймав жорсткий характер, що провокує протидію дитини встановленим вимогам, і приводив до конфліктних ситуацій; у більшості сімей спостерігалася серйозна матеріальна потреба і тривале безробіття батьків; серед членів сім'ї часто виявлялися раніше судимі люди з кримінальним минулим; для більшості сімей характерний низький культурний рівень;

- відсутність сім'ї, відсутність кого-небудь з батьків, наявність в сім'ї вітчима або мачухи;
- раннє залучення дітей до спиртних напоїв, сексуальні домагання з боку дорослих. Дані соціологічних опитів професійних повій, проведених в 1975 р. в США, показали, що в дитинстві практично всі вони були спокушені, звалтовані батьками або родичами, примушені до співжиття з чоловіками старшого віку, а потім кинуті;

- бажання стати матеріально незалежними від сім'ї;
- сексуальна активність підлітка, позбавленого матеріальної і сімейної підтримки;
- недостатня інформованість підлітка про статеві відносини. На підставі досліджень Д. Бойера і Дж. Джеймса, проведених в 1978 р. серед підлітків, що надають сексуальні послуги, було виявлено, що 63% отримали первинний поштовх до заняття проституцією, почерпнув збочену інформацію про сексуальні відносини від друзів або в результаті випадкового власного досвіду. У них були відсутні знання про контрацепцію, венеричні захворювання;

- безконтрольність і байдужість адміністрації освітніх установ до позашкільних занять дітей.

Висновки. Отже, згідно розглянутих антропологічних, соціальних та психологічних теорій, існує певна особистісна схильність окремих індивідуумів до заняття проституцією. Саме цю схильність потрібно дослідити, щоб мати можливість її коригувати. З точки зору психології виникає питання – коли, в якому віці, переважно в яких ситуаціях формується та система цінностей, яка допускає можливість комерціалізації власного тіла, порушення сексуальної вибірковості, ставлення до себе як до об'єкта.

У наявності не розробленість державних і наукових підходів щодо усвідомлення самої проблеми виникнення дитячої проституції, бездіяльність соціальних, медичних та правових служб на тлі захоплених описів красивого життя і незмірних доходів повій і ділків порнобізнесу в засобах масової інформації. Відсутність грамотного статевого виховання в школі і безпорадність батьків у сім'ї ставлять дітей перед необхідністю самостійно вирішувати цю проблему, робити свій власний вибір на користь занять проституцією. До наслідків такого вибору можна віднести: підірване дитяче здоров'я, обтяжене побоями, кримінальними абортами, венеричними захворюваннями, СНІДом, наркоманією та пияцтвом; зв'язку зі злочинним світом; сексуальну комерцію, пов'язану з перевезенням і продажем дітей за кордон, психічні травми, котрі ведуть до руйнування особистості дитини.

Перспективи дослідження. Існує необхідність психологічних досліджень щодо феномену дитячої проституції, зокрема вивчення ціннісно-сміслової сфери неповнолітніх повій, щоб мати можливість надавати необхідну консультативну та корекційну допомогу дітям, що знаходяться у групах ризику.

Література

1. Ерохина Л.Д., Буряк М.Ю. Торговля женщинами и детьми в социальной и криминологической перспективе /Л.Д. Ерохина, М.Ю. Буряк – М.: Профобразование, 2003.– 431 с.
2. Андреева Г.М. «Социальная психология». - М., 2000. – 223 с.

3. Доклад, представленный Специальным докладчиком по вопросу о торговле детьми, детской проституции и детской порнографии Х.Петитом Генеральной Ассамблее ООН от 15 марта 2006 г., озаглавленной "Совет по правам человека". Добавление. Миссия в Украину. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/HRC/4/31/Add.2>
4. Іващенко В.О. Кримінологічні та кримінально-правові аспекти боротьби з торгівлею жінками та дітьми. Автореферат дисертації / В.О.Іващенко – Київ, 2000. – 45 с.

Наук. кер. - Шевченко Л.О., *завідувач кафедри загальної та прикладної психології і педагогіки ХНУВС, доцент, к. псих.н.*